
MEMURLARA TOPLUSÖZLEŞME HAKKI ÜZERİNE

İkinci yarıyıl maaş zammına ilişkin tartışma ve tepkiler nedeniyle kamuoyunun gündemine memurların “*toplusözleşme hakkı*” da girmiş bulunuyor. Üstelik Türkiye, TBMM’nce onaylanan ve memurlara da “*gönüllü toplupazarlık hakkı*” içeren 98 Sayılı ILO Sözleşmesi için Haziran başlarında toplanan ILO Genel Kurulu’nda tartışılmış (ama ne yazık ki özel paragrafa alınması sağlanamamış) durumda. Besbelli ki memur sendikalarının var olan koşullarda olanaklı toplusözleşme biçimlerini, içerik ve yöntemlerini oluşturmaları, bunları yaşama geçirme savaşımına artık hazırlanmaları gerekiyor.

Bu sürece geçilirken unutulmamalıdır ki, “*toplusözleşme hakkı*”, memurlar (işçiler) için olduğu denli, devlet (işveren) için de (ama bir başka bakımdan) sendikal hakların en yaşamsal bileşenidir. Başka bir deyişle devletin, toplusözleşme ve grev haklarından soyutlandığında sendika hakkından korkmasına gerek yoktur.

Acaba memurların sendikalaşma çabalarına bugüne değin destek veren siyasal partilerden hangileri toplusözleşme hakkının kazanılmasına yönelik savaşımına geçildiğinde bu desteği aynı biçimde sürdürebilecektir?..

Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın bundan bir süre önce basına açıklanan bir araştırması ve Bakan olarak Sayın Adnan Kahveci'nin bu açıklama dolayısıyla gazetelerde çıkan demeci, iktidar partisinin memurlara toplu sözleşme hakkını kolay kolay içine sindiremeyeceğini göstermektedir.¹

- *Memurlar İçin de Toplu Sözleşme Sistemine Geçilmesi*

Yasal Bir Zorunluluktur.

İlk kez resmen, söz konusu araştırma sonuçlarını içeren raporla, "Anayasa ile 657 Sayılı Yasa'da memurların sendika hakkını açıkça tanıyıcı ya da yasaklayıcı bir hüküm bulunmadığı" belirtilmiştir. Dolayısıyla İçişleri Bakanlığı'nın memurların sendikalaşmaları ve sendikal etkinliklerde bulunmalarının yasaklanması doğrultusunda daha önce valiliklere gönderilen genelgesi dolaylı da olsa resmen geçersiz kılınmıştır. Ama raporda, TBMM'nce onaylandıkları için ülkemizi de bağlayan İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ile 98 Sayılı ILO Sözleşmesi görmezlikten gelinmiştir. Dahası, "toplu ücret pazarlığı(nın)" 657 Sayılı Yasa ile "açıkça yasaklandığı" bile savlanabilmiştir.

Oysa ki Anayasa'nın 90. Maddesi, memurlara da "gönüllü toplu pazarlık" öngören 98 sayılı ILO Sözleşmesi'nin de uygulanması olanağını içermekte, böylelikle, memurların ekonomik ve toplumsal haklarının Anayasa'nın 128. Maddesine dayanılarak 657 Sayılı Yasa ile tek yanlı olarak devletçe belirlenmesi (statü) sisteminden toplu sözleşme sistemine geçilmesini gerektirmektedir. Nitekim bilim çevreleri de, uluslararası "sözleşme ile Anayasa'nın ya da herhangi bir yasanın çatışması durumunda sözleşme uygulanır" demektedirler.²

¹ 15 Nisan 1991 tarihli Cumhuriyet ve Güneş gazeteleri

² Prof. Dr. Mesut Gülmez, *Memurlar ve Sendikal Haklar*. İmge Kitabevi 1990

- *Memurların Sendikalaşması*
Toplumsal Adaletsizliğin Nedeni Değil,
Bir Çaresidir

İktidar partisinin, memurların sendika ve toplu sözleşme haklarına yaklaşımını göstermesi açısından Sayın Adnan Kahveci'nin sözleri de önemli ve anlamlıdır.³

Sayın Kahveci, “*demokratik sivilleşmenin giderek arttığı bir toplumda sendikalaşmanın yaygınlaştırılmasından kaçınılamaz. Böylesi rejimlerde buna karşı olmak da mümkün değildir*” diyerek, memurların sendika hakkına sahip olmak istemelerini doğal karşıladığını ortaya koymaktadır. Ama arkasından, “*ancak Türk toplumunun kendine özgü sorunları var. Bunları batılı toplumlarda görmek zor*” diyerek, memurların sendikalaşmasını ülkemiz için erken bulduğunu açıklamış olmaktadır. Her halde bununla da, ülkemizin daha çok ekonomik açıdan memurlara grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkını kaldıracak düzeyde olmadığını savlamış olmaktadır. Nitekim bu savı desteklemek adına verdiği bir örnekle “*toplu sözleşme ile yapılan pazarlık sonucu, memurlar, bütçedekini aşan bir ödenek elde etmiş olurlarsa ne olacak?*” demektedir.

- *ANAP Yönetimi*
Ve Hükümet
Değişmiş Olsa Bile...

Gerçi ANAP'ın son Genel Kurulu'ndaki yönetim değişikliği, yanı sıra Hükümet değişikliği de getirmiştir. Ancak bu durumun, demokrasi ve insan hakları konusunda iktidar partisinin bir nitelik değişimine uğradığı, memurların sendikal ve siyasal hakları açısından da aydınlık günlere açılacağımız anlamına geldiğini sanmak iyimserlik olur. Onun içindir ki yukarıdaki irdelemeler ve de şu sorular, geçerliliğini halen de

³ Sayın Kahveci'nin 16.06.1991 günlü Milliyet'te Sayın Özcan Ercan'la yaptığı söyleşide söyledikleri aynı anlamda olmakla birlikte ayrıca irdelenmeye değer.

korumaktadır:

Acaba iktidar partisi, memurlara da sendika ve toplu sözleşme hakkı içeren İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ile 98 Sayılı ILO Sözleşmesi'nin -TBMM'ce onaylandığı için- ülkemizi de bağladığını bundan böyle kabul edecek midir? Bu hakların, özünde ve kapsamında herhangi bir sınırlamaya gidilmeden memurlarca da kullanılmasına "peki" diyecek midir? Yoksa Maliye ve Gümrük Bakanlığı araştırması ile Sayın Kahveci'nin demecinin uyandırdığı izlenimde olduğu gibi en çok "dayanışma aracı" düzeyine indirgenmiş bir memur sendikasına mı razı olunacaktır? Bunun başarılabilmesi durumunda da, ancak ücret dışındaki konuları, onlardan da birkaçını pazarlık konusu yapabilecek bir memur sendikası mı kotarılmak istenecektir? Araştırmada, "birçok ülkede memurlara tanınan örgütlenme hakkının, öğretmen, sağlık personeli gibi geniş tabanlı hizmet kesimlerinde sorun yarattığı", "PTT ve demiryolları personelinin de bu kategoriye alınabileceği" vurgulandığına göre, kamu kesimi çalışanlarının büyük bir bölümünü oluşturan bu memurlar, böylesi sendikaların bile dışında mı tutulacaklardır? Ya da memurların da toplu sözleşme ve grev haklarına kısıtlamasız razı olmak durumunda kaldığında onlar, yine kapsam dışında mı bırakılacaklardır?..

Nasıl ki sendika hakkı ülkemizde yaşamın içine toplumsal ve hukuksal bir gerçeklik olarak memurlarımızın kendi özgüçleriyle girdiyse, toplu sözleşme hakkı da bir sendikal hak olarak yine böyle, gerisinde yasal olup olmadığı tartışmaları bırakarak, şu ya da bu biçimde girecektir. Ancak sendikacı eğitim emekçileri ve tüm memur arkadaşlarımız bu konuda da, olası saptırma ve engellemelere karşı daha şimdiden donanımlı olmak durumundadırlar. Ama örgüt içi birliğin, aynı işkolundaki sendikaların tekleşmesinin, çeşitli işkollarındaki sendikaların dayanışma, iş ve eylem birliği içinde olmalarının yaşamsal önemini ve gereklerini bir an için olsa bile unutmaman.

Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Temmuz 1991.